Kniha: Bílá nemoc (Karel Čapek)

Předmět: Český jazyk – rozbor díla

Přidal(a): E. Frýdová

Karel Čapek (1890 – 1938)

- starší bratr Josef, babička jim četla často pohádky
- redaktor, spisovatel, novinář, dramatik, překladatel
- ve 25 letech doktorát na filozofické fakultě Karl. Uni.
- působil v Lidových novinách, Národních listech
- dramaturg v divadle Na Vinohradech
- silný nesouhlas s Mnichovskou dohodou
- 7x nominován na Nobelovu cenu
- 1995 (im memoriam) – řád T. G. Masaryka
- bohatá slovní zásoba, složitá souvětí
- zemřel na plicní edém

Další díla:

- Krakatit
- R.U.R.
- Povídky z jedné kapsy
- Válka s mloky
- Matka

Literárně historický kontext

- 20. stol. (1918-1939)
- česká meziválečná literatura
- demokratický proud (pragmatismé – užitečnost, skutečnost, obhajoba lidství, objektivita)

Literární proudy:

- 1) legionářský
- 2) demokratický
- 3) levicově orientovaní autoři
- 4) imaginativní
- 5) psychologický
- 6) německy píšící autoři

Další autoři tohoto období:

- J. Čapek
- F. Peroutka
- I. Olbracht – Nikola Šuhaj Loupežník, Golet v údolí
- Z. Jirotka – Saturnin, Muž se psem
- F. Kafka – Proměna, Proces

Rozbor díla: Bílá nemoc (1937)

Základní charakteristika:

- **Literární druh:** drama
- **Literární žánr:** tragédie
- **Literární forma:** próza

Téma:

- nesmyslnost války, bezmoc jednoho člověka proti davu lidí, bílá nemoc (metafora pro nakaženou mysl), varování před nacismem

Motiv:

- válka, nemoc, strach, bezmoc, pýcha, lék, mír, národ, diktatura, odvaha, smrt

Jazykové prostředky:

- Spisovná čeština
- Řeč. otázka, zvolání, přirovnání, metafory, scénické poznámky
- Využití cizích jazyků (angličtina, němčina, francouzština)
- Latinské odborné výrazy a názvy pro bílou nemoc
- Monology, dialogy

Veršová výstavba:

- Žádná (není to poezie)

Kompozice:

- chronologický postup
- jednání – výstupy – repliky
- **3 dějství:**
    - **1. jednání:** seznámení s Bílou nemocí, Dvorní rada, Dr. Galén, Lilienthalova klinika, pokoj 13, složení léku, otec – matka X syn – dcera: rodiče proti nemoci,

potomci ji vítají – místo pro novou generaci, maršál navštíví nemocnici – Dvorní rada nepřiznává, že zásluhy za lék patří Galénovi, ten řekne novinářům, že to on vymyslel lék, a že bude léčit všechny jen pokud bude mír, Dvorní rada za tyhle slova Galéna z kliniky vyhodí

- **2. jednání:** rodina – povýšen otec, protože předchůdce nakažen Bílou nemocí, otec válku schvaluje, kritizuje Galéna, matka však dostane Bílou nemoc – jdou za Galénem a ten ji s lítostí odmítne, Baron Krug dává peníze Sigeliovi na léčbu Bílé nemoci, Sigélius chce všechny nemocné izolovat v táboře, kde již nikoho nenakazí, a kde pravděpodobně zemřou (parabola koncentr. tábora), Baron nakažen – jde za Galénem – ten by jej vyléčil za podmínky zastavení výroby zbraní, Baron odmítne a jde se poradit s Maršálem, pozastavili by výrobu zbraní, dokud se Krug neuzdraví, podají si ruce (Krug nakazí Maršála), ale později se Krug zastřelí
- **3. jednání:** Maršál přednáší lidu projev – bouchá se do prsou, kde zjistí, že má bílou skvrnu – má Bílou nemoc, zaleze dovnitř a nechá se přemluvit dcerou Anetou a jejím přítelem Pavlem (Krugův syn), aby přijal věčný mír a nechal se Dr. Galénem uzdravit. Dr. Galén spěchá s lékem k maršálovi, před maršálovým domem je ale zfanatizovaný dav, jenž je pro válku, Galén řekne, že je pro mír a dav jej zadupe. Syn z rodiny rozdupal lék, vše je ztraceno.

Vypravěč/lyrický subjekt:

- Není, jen scénické poznámky, repliky

Postavy:

- **Dvorní rada (Dr. Sigelius)** – doktor, prospěchářský, je pro válku, nechá Dr. Galéna u sebe léčit s vidinou zisku a slávy jeho kliniky (Lilienthalovy), krutý – nezájem k chudým pacientům, zatvrzelý, pyšný.
- **Dr. Galén** – odvážný – stojí sám proti všem, hlavně mocnostem, chce prosadit mír i na úkor případné smrti vysoce postavených a bohatých lidí, sám byl dřív ve válce, naivní, laskavý, léčí chudé, zatvrzelý ve své pravdě, pokrytec, snob (nebude ošetřovat bohaté lidi kvůli jejich majetku), idealistický, zabil jej dav ještě než stačil uzdravit maršála.
- **Maršál (Excelence)** – diktátor, namyšlený, měl plnou hlavu války, smrt ve válce viděl jako hrdinství, bezohledný, neviděl pravé následky války, přesvědčivý (národ), krutý,

pyšný, egoista, parabola s Hitlerem, když sám onemocní, uvědomí si po přemlouvání dcery, že je mír lepší.
- **Baron Krüg** – majitel zbrojařské továrny, onemocní Bílou nemocí, jde za Dr. Galénem v přestrojení za chudáka, ale Galén to prohlídne, nabídne mu lék za zastavení výroby zbraní, odmítne a Baron se zastřelí, nejlepší přítel Maršála, chce válku.

Časoprostor:

- stát/ město neurčeno
- děj se však odehrával v Lilienthalově klinice, maršálově domu a v ordinaci Dr. Galéna
- čas zřejmě před 2. sv. Válkou

Děj (obsah) díla:

V jisté zemi vypukla bílá nemoc, která je typem malomocenství a není na ni nalezen lék. Až jednou Dr. Galén přichází do pracovny dvorního rady s tím, že vymyslel lék na bílou nemoc a že by chtěl u něho v nemocnici léčit lidi. Dvorní rada z počátku odmítá, ale když zjistí, že býval asistentem Lilinthla, profesora doktora a tchána dvorního rady, nechá Dr. Galéna léčit lidi v nemocnici. Každému ale odmítá prozradit lék na bílou nemoc a chce léčit jen chudé, dokud nebude mír a žádné válka.

Jednou za Galénem na léčení přijde baron Krüg, převlečený do žebráckých hadrů. Dr. Galén ale barona poznává a chce po něm, aby zastavil výrobu zbraní a munic, pokud chce vyléčit. Baron však odmítá, a tak mu Galén řekne, že ho léčit nebude.

Baron Krüg odchází a jde rovnou k Maršálovi a vše mu postupně říká. Maršál si nechává přivolat Galéna a nabídne mu, že se stane primářem v nemocnici U svatého Ducha. Galén mu však povídá, že má svoji klientelu, jen chudé. Maršál mu řekne, že je to spíše rozkaz a že musí vzít do léčení barona Krüga. Galén mu říká, že by ho vzal do léčení, jen kdyby splnil jistou podmínku. Nebo pokud sám Maršál podepíše mírovou smlouvu, že je na to dost silný, ale to Maršál také odmítá. Natož Maršál někdo zavolá a řekne mu, že se baron sám zastřelil.

Později Maršál zjišťuje, že podlehl bílé nemoci také, a tak se ho jeho dcera Anetta a syn barona Krüga snaží přemluvit, aby podepsal mír a nechal si zavolat Galéna, ale dlouho odmítá. Až když jeho dcera začne naříkat, tak si to Maršál rozmyslí a volá Galénovi, ten má dorazit během

několika minut.

Vše končí, když se Galén snaží projít kolem Maršálova davu a jelikož Galén odpůrce války a dav příznivcem, tak ho udupou i s léky, aniž by věděli, že jedině on mohl Maršála zachránit.

Vlastní názor:

Čtení Bílé nemoci stejně jako Matky byla pro mě velmi příjemná záležitost. Kniha není nijak dlouhá, proto se četla velmi rychle a zabrala mi pár hodin. Osobně nemám ráda protiválečnou ani válečnou tématiku, ale obě knihy Karla Čapka na mě působily zcela jinak. Rozhodně doporučuji i jako nematuritní četbu. Námět mi vyhovuje a s výběrem jsem spokojená.